

Son Yazısı / Tüm Yazıları

Charles de Gaulle'den kalkıp Macron'a iniş-2

12 Aralık 2022 Pazartesi

Niçin Fransa'yı yazıyorum? Yaşanmış ve taze örnekleriyle bize kendi yapımıza, sorunlarına bir bakma şansı verir. Ve düşündürür. NASA'da çalışanların, dünyaya benzer sayıp yoğun incelemeye aldıkları Mars'a baktıkları gibi.

PCF

Fransız Komünist Partisi (PCF) 1920'de kuruldu. Siyasette ve ekonomide bir "alan" çizdi ve orada varlığını, sürekliliğini gösterdi. Üç kez iktidar ortağı, yani siyaseti şekillendirmede aktif oldu. Birincisi, 1936-37'de üç partili Halk Cephesi hükümeti'nde yer aldı. Başbakan, sosyalist Leon Blum'du. Cesur bir ortamın ileri solu" lideriydi. Göreve başlayışının ertesi günü "Matignon Anlaşması" ile sermayeye büyük bir emek hakları paketini kabul ettirdi. Fakat Halk Cephesi, uzatmalar da içinde, 1938 baharına kadar sürdü. Büyük sermaye daha fazla izin vermedi.

PCF'nin ikinci iktidar ortaklığı 1940'taki Alman işgali ile filizlenmeye başlıyor. Komünistler halkın pek küçük bir yüzdesinin katıldığı "Direniş"i süreklilikle çalıştıran motordular. "Direniş" Fransa için bir "milli mücadele" idi. Sempati ve saygınlık kazandılar. İşgalin bitişiyle 1944 Eylül'ünde kurulan De Gaulle hükümetinin büyük ortağı idiler. Seçimde en yüksek oyu (yüzde 30 gibi) aldılar. 1944'te "Direniş"in hazırladığı "Kurtuluş Sözleşmesi" hükümetin programıydı: Devletçi bir ekonomi ve ayrıca Monnet'in Beş Yıllık Planı. Soğuk Savaş hazırlıklarındaki ABD ise PCF'ye olumsuz bakıyordu. Savaş yıllarını Alman hapsinde geçiren Blum'a, 1946 başındaki Washington ziyaretinde, PCF'nin bulunduğu bir Fransız hükümetine yardım yapılmayacağı söylendi. Temeli 1947'nin mart ayında Truman'ca atılan, iç içe geçerek Soğuk Savaş'ı inşa eden yapı taşlarını biliyoruz. 1947 Mayıs'ında, yeni Başbakan Ramadier PCF'yi hükümet dışına itiverdi! Ayrıntılara girmeyelim.

"Direniş" 1940'lar

PCF'nin üçüncü iktidar ortaklığı 1981-84 yıllarında. Sosyalist Parti Başkanı Mitterrand 1981 Mayıs'ında cumhurbaşkanlığı seçimini kazandı. Partisi de hazırandaki seçimlerde en yüksek oyu (yüzde 38) aldı. Yüzde 16'da kalan PCF ile bir "Ortak Program"da anlaşılıp birlikte hükümet kurdular. Emeğin haklarını genişleten, ekonomide ciddi devlet yapılanması ile "cesur bir ortamın solu" programı idi. Mitterrand bir danışmanına "Kapitalizmin beline büyük darbe vuracağımı!" demiş. Fakat 1983'te önce ekonomide iklim değişti. Bir yıl sonra PCF ayrıldı. Gidiş o gidiş oldu. Fransız siyasetinin o farklı "alan"ı eridi. "Sol"un sorumluluğu artık Sosyalist Parti'de kaldı.

DÖNÜLMEZ AKŞAMIN UFKUNDAYIZ

Biliyoruz, 1971'de Nixon, "Doları altından ayırıyoruz. Sayım suyum yok!" dedikten sonra dünya ekonomisi bir anaforlar dönemi geçirdi. Her yerde "Abi, yarın dolar kaç, Alman Markı (DM) kaç para olacak" soruları başladı. Avrupa'da ekonomide kudret Almanya'daydı. Doların bıraktığı boşlukta öncelikli güçlü para DM'yi güvenceye almak gerekiyordu. Fransa'nın o tarihlerde başındaki liberal Giscard d'Estaing ile anlaşarak Avrupa için sıkı disiplinli bir "Döviz Kuru Mekanisması" (ERM) kurdular: 1979. Tüm Avrupa paraları birer dar ceket giydi. Esneme payı, yukarı aşağı yüzde 2.5. İktisat politikası için şu demek oluyor: Devletin elini bağlıyoruz. Her istediğin kamu harcamasını yapamazsın! Yoksa sürekli açık verir, paranın dış değerini ("kur"u) tutamazsın, paran zayıflar. Avrupa'da söz sahibi olacaksın, önce paran güçlü olacak!

Fransa için her şeyin değişmeye başladığı nokta budur. 1970'lerin istikrarsızlığından gelen Fransız ekonomisinde, 1981'in "Ortak Programı"ndan sonra enflasyon yükselişe geçti. Sosyalist Parti'nin Maliye Bakanı Jacques Delors Fransız Frankı'nın (FF) değeri düşer ve tutulamazsa, yani ceketin dikişleri atarsa Avrupa üzerinde söz sahibi olmaktan vazgeçileceğini düşünüyordu. Mitterrand'ı buna inandırdı. Bilenler biliyor ki Mitterrand'ın eti ve kemiği siyasetti (İngilizlerin "political animal" dedikleri tip). Delors'un öngördüğü "güçlü frank" (franc fort, ff) çizgisine geçiverdi. Bu, "Avrupa'da Almanya ile aynı yatakta yatacağız; 'ff' için bedeli ne ise!" demektir. Bedeli "Ortak Program"dan vazgeçmekti. Vazgeçildi. Bir yol ayırımına girildi. Fransa için ya ulusal/toplumsal program ya Avrupa'nın yönetimine soyunmak. İkisi birden olmuyor, kararı verildi. "Blum noktası"ndan da "De Gaulle noktası"ndan da uzaklaşıyoruz!

Yeni bir sahne kurulacak. Sahneyi Delors kuruyor. O da Monnet gibi, bir "Avrupa Birleşik Devletleri" düşünüyor. Fransa'nın tek kalırsa zayıflayacağını, Avrupa çapında mimarlığa soyunursa potansiyeline erişeceğini düşünüyor. İş üstleniyor. 1985'te Avrupa Komisyonu Başkanı oluyor. On yıl sürecek. Fransız tasarımlı "Avrupa"ya, "bir para yolu"ndan ve demir taramadan, DM çipası bırakılmadan gidilerek bir Avrupa Parası yaratılacağını tasarlamıştır. Yüksek kalite sahibidir ve üstün müzakerecidir. Jakobence bakar: Avrupa çapında kurumlar kurup onları çalıştırmak lazım! Önce, 1980'lerin sonlarında Avrupa Tek Pazarı'nı kurdurdu. Sonra, iki eksen tasarladı: Avrupa Para Birliği (EMU) ve Avrupa Toplumsal Sözleşmesi (Charter) (Türkiye'de "Emeğin Avrupası" denildi!) EMU 1992'de, Maastricht'te buluşup anlaşarak "Avro"nun dünyaya geleceği (1999) "müjde"sini vererek kuruldu. "Büyük Fransız-Alman pazarlığı" diyeceğimiz sıkı muhabbetin ilk ürünü oldu. Almanlar iki vazgeçilmez koşul dayattılar: Bir, "Her devlet iktisat politikasında bizim Yüzdebank'ın zirhını giyecek, çıkarmayacak". Yani, bütçe açığının GSYİH'nin yüzde 3'ünü, kamu borcunun da yüzde 60'ını aşmayacak! İki, "İstediyiniz Avrupa Merkez Bankası (ECB) kamuya değil, bankalara (finans sermayesine) çalışacak". Amerika destekledi. İstersen kabul etme!

EVDEKİ HESAP ÇARŞIYA UYDU MU?

İktisatçıların ille düşündüklerini anlatabilmek için, izleyeni zorladıkları bir "düş" hali (varsayım) vardır: "Diğer her şey aynı kalmak koşuluyla!" Oysa gerçek dünya tam tersidir: Hiçbir şey aynı kalmaz! Zamanın akışında hesapta olmayan güçlü akıntılar çıkarılır. 1990'larda birbirini tetikleyen, dalgalar yaratan güçlü akıntılar ve ciddi birikintileri oluşmaya başladı. Pek kısa sürede ve alt alta, üst üste. Fransa'nın 1980'lerdeki "Avrupa hesabı"ni artık bunlar şekillendiriyordu.

1970'lerle başlayıp 1980'lerde hızlanan sermaye rüzgârında siyasetin başını İngiliz Thatcher çekti. Önce Fransız "sağı"ni, Giscard'ı, Chirac'ı kendine meftun etti. "Anglofil"lik, önce Chirac'la büyüyen bir özelleştirme dalgası yarattı. Mitterrand ses çıkarmadı. Birlikte yaşamaya rıza gösterip buna "cohabitation" dedi. Devlet ekonomisinin birikimi sermayeye hazır kaynak olarak aktarıldı. Kapitalizmin yeni dünya senaryosunda yer alacak Fransız sermaye sınıfına büyük avans oldu, iştahını kabarttı.

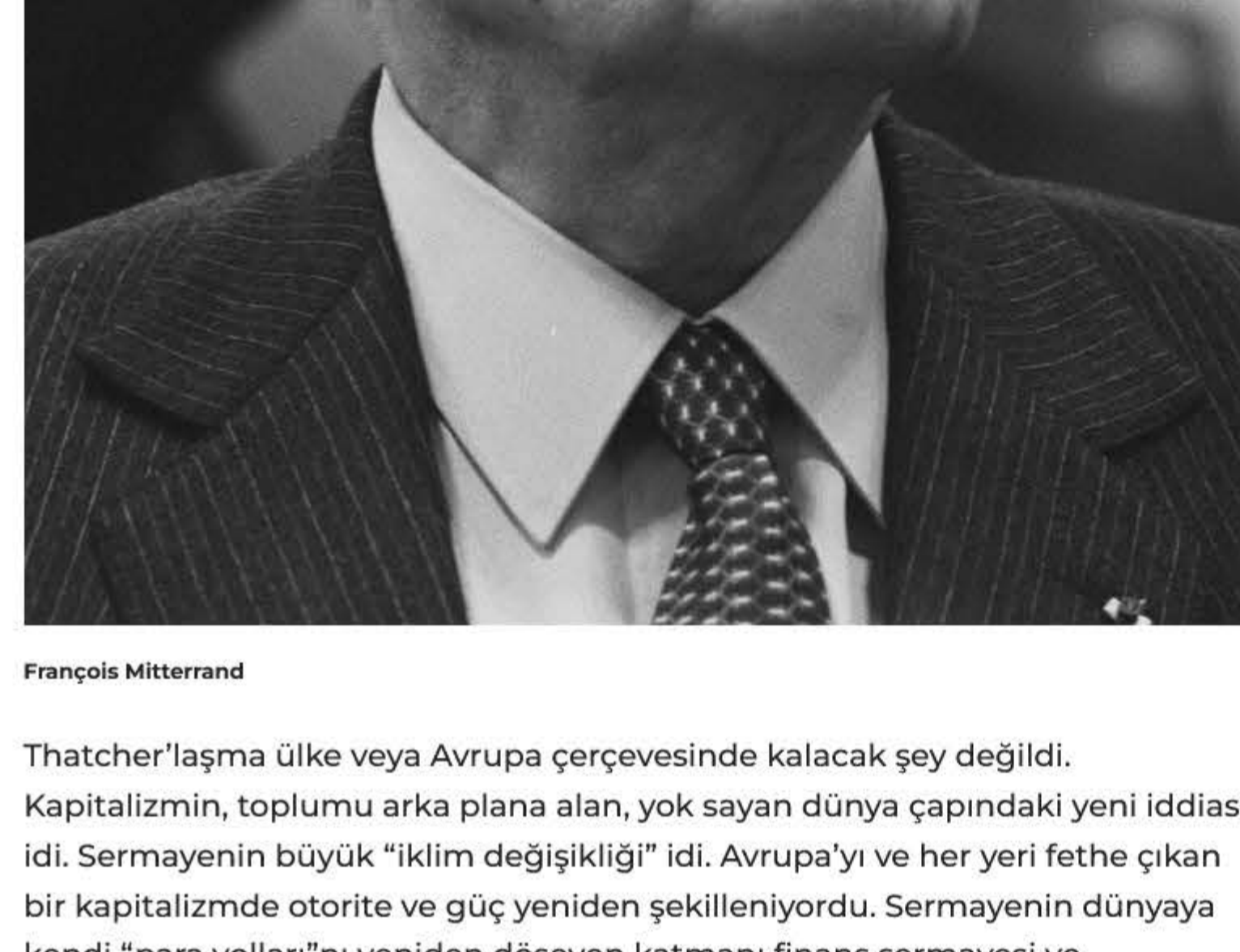

François Mitterrand

Thatcher'laşma ülke veya Avrupa çerçevesinde kalacak şey değildi. Kapitalizmin, toplumu arka plana alan, yok sayan dünya çapındaki yeni iddiası idi. Sermayenin büyük "iklim değişikliği" idi. Avrupa'yı ve her yeri fethetmek için bir kapitalizmde otorite ve güç yeniden şekilleniyordu. Sermayenin dünyaya kendi "para yolları"ni yeniden döşeyen katmanı finans sermayesi ve piyasalarıydı. Elbette siyasette de yolları döşeyecekti.

Avrupa'da ekonomik kudret Almanya'nındı, dedik. İki Almanya tek ve büyük olduktan sonra kudret daha da arttı. Maastricht'ten (1992) sonra, "Para işi tamam, Sosyal Avrupa istemem!" dedi. 1999'a, "Avro"ya varıldığında sermaye sınıfı "finans-sanayi kompleksi"ni oluşturmuştu. 21. yüzyıla girerken Avrupa'da para yolu açılmıştı, "sosyal yol" açılmadı. 2003-2005'te "sosyal demokrat" Schröder çalışan sınıflara "sermaye için emek reformları" getirdi. VVV çirketi'nin yetkilisi Hartz hazırlamıştı! Ücretleri asgari düzeye kııltılayıp, esnek çalışma getirerek işsizliği çözüyordu! Al sana sosyal yol.

"Yeni Avrupa" tasarımında da yine Almanya son sözü söyledi. Monnet'nin ve Delors'un hayalleri olan bir Avrupa federal yapısı için liberal Giscard'ın başkanlığında, iri kıyım kişilerin hazırladığı "Avrupa Anayasası" 2005'te Fransa'da ve Hollanda'da halk oylarıyla reddedildi. Merkel'e gün doğdu. "Avrupa'da federalizm olmaz; hükümetler her farker görüşme rejimi olur" dedi. Bu bunu 2007'deki Lizbon Antlaşması'na yazdırdı. Ne fark var? "cohabitation" bir "sosyal yol"un kapısını açabilir. Avrupa çapında gelir dağılımı gibi tehlikeli konular baş gösterir. Alman vergi mükellefi niçin İspanyol emekçisinin durumunu düzeltsin? Zinhar!

Jacques Delors

YAŞA DELORS! BABAMIZ!

Delors, Avrupa Komisyonu Başkanı sıfatı ile 1988 Eylül'ünde İngiliz Sendikalar Topluluğu'na (Trade Union Congress) bir konuşma yaptı. Birleşik Avrupa'nın bir yeni toplum modeli olacağını söyledi. Şunu demeye getirdi: "Avrupa'da sol yeni iktidar modeli yapamıyor. Madam Thatcher madencilik rejiminden silindiri gibi geçtikten sonra sizler de ne haldesiniz? Toplu pazarlık özümünü ancak Avrupa çapında kökleştirebilir ve emeği ancak o çapta koruyabiliriz." Usta bir konuşmaydı. Herhalde buna inanıyordu. Külyutmaz İngiliz sendikacılar da coştular; kendi dillerinde (herhalde) "Babamiz Delors!" diye başladılar. Fransa ve İngiliz işçi sınıfları (sonraki yıllara bakarsanız gelir).

2000'e doğru finans sermayesi öncülüğünde "piyasacılık" "serbest"leşerek toplumlara siyasal enerjisini boşaltmaya başladı. "Sol"un dokusu değişiyordu. Güç finans piyasalarında yerleşmeye başlarken siyasal ve rekabetçi söylem, ilişki ve çıkarlar bütünlük kazanıyordu. "Sol" buna yeni bir toplumsal/ulusal düşünce gücü ("fikriyat") ile karşı koyamıyordu. Sermayenin gücü büyürken Fransa'da önce PCF, sonra da Sosyalist Parti artık eriyordu. Zaten ölümünden başka "bir şey" olan Thatcher'laşmaya öykünme başlamıştı. Keten Blum'dan da De Gaulle'den de iyice uzaklaşmıştı. Artık donanımsızdı.

21 Haziran 2010 tarihinde yitirdiğimiz Cumhuriyet Gazetesi Bayyazarı İhan Selçuk'un yazılarından seçmeler okullarımızla buluşturuyoruz. Bu köşede yitirdiğimiz bilgisi Selçuk'un günümüzde eşik tutan yazılarını bulabileceksiniz.

İhan Selçuk'un Yazıları

21 Haziran 2010 tarihinde yitirdiğimiz Cumhuriyet Gazetesi Bayyazarı İhan Selçuk'un yazılarından seçmeler okullarımızla buluşturuyoruz. Bu köşede yitirdiğimiz bilgisi Selçuk'un günümüzde eşik tutan yazılarını bulabileceksiniz.

21 Haziran 2010 tarihinde yitirdiğimiz Cumhuriyet Gazetesi Bayyazarı İhan Selçuk'un yazılarından seçmeler okullarımızla buluşturuyoruz. Bu köşede yitirdiğimiz bilgisi Selçuk'un günümüzde eşik tutan yazılarını bulabileceksiniz.

21 Haziran 2010 tarihinde yitirdiğimiz Cumhuriyet Gazetesi Bayyazarı İhan Selçuk'un yazılarından seçmeler okullarımızla buluşturuyoruz. Bu köşede yitirdiğimiz bilgisi Selçuk'un günümüzde eşik tutan yazılarını bulabileceksiniz.

21 Haziran 2010 tarihinde yitirdiğimiz Cumhuriyet Gazetesi Bayyazarı İhan Selçuk'un yazılarından seçmeler okullarımızla buluşturuyoruz. Bu köşede yitirdiğimiz bilgisi Selçuk'un günümüzde eşik tutan yazılarını bulabileceksiniz.

21 Haziran 2010 tarihinde yitirdiğimiz Cumhuriyet Gazetesi Bayyazarı İhan Selçuk'un yazılarından seçmeler okullarımızla buluşturuyoruz. Bu köşede yitirdiğimiz bilgisi Selçuk'un günümüzde eşik tutan yazılarını bulabileceksiniz.

21 Haziran 2010 tarihinde yitirdiğimiz Cumhuriyet Gazetesi Bayyazarı İhan Selçuk'un yazılarından seçmeler okullarımızla buluşturuyoruz. Bu köşede yitirdiğimiz bilgisi Selçuk'un günümüzde eşik tutan yazılarını bulabileceksiniz.

21 Haziran 2010 tarihinde yitirdiğimiz Cumhuriyet Gazetesi Bayyazarı İhan Selçuk'un yazılarından seçmeler okullarımızla buluşturuyoruz. Bu köşede yitirdiğimiz bilgisi Selçuk'un günümüzde eşik tutan yazılarını bulabileceksiniz.